

Den smukke hede i Sjelborg – hvordan h

I snart 100 år har heden i Sjelborg været fredet, og i dag er den en del af Nationalpark Vadehavet. Nyt problem er dog afsløret

Da vi sætter dronen op over heden og ser på billedet på vores lille skærm, er det et prægtigt syn, der fint indrammer et stykke vigtigt dansk kulturlandskab – den tørre indlandshede. Det udstrakte tæppe af lyng, der her sidst i september er ved at blomstre af, står stadig stærkt markeret mod den grønne plantage i baggrunden. Foran ligger en bølgende Ho Bugt og Vadehavet. Himlen er blå og uden en sky. Heden er

en lille bevaret rest, beskyttet siden plantagen i 1904 blev plantet til og resten af et stort hedeareal gik tabt. Jeg er barnefødt på denne egn, og i dag er jeg her som studerende på Naturvejlederuddannelsen under Københavns Universitet for at dykke ned i arten hede-lyng og dens foretrukne levested.

Skabt af istiderne

Vi er midt i noget af Danmarks mest storslåede og alsidige natur, skabt og formet af de to seneste istider. Bakkeøerne, som kuperer landskabet, er fra istiden Saale. Og hedesletten har vi fra istiden Weichsel, hvor en

smeltestrøm skabte de sandede, tørre og næringsfattige jordlag, som hedelyng kan overleve i. Lyngens blade er for eksempel indrettet, så planten kan optage kuldioxid fra luften til den vigtige fotosyntese – uden at planten samtidig taber for meget væske. Vi lader dronen dreje og filmer nu ned ad grusvejen Vandskellet, der deler heden i to, og hvor det lille næringsfattige vandhul ligger. Nu ser vi kreaturerne, der afgræsser heden efter alle forskrifter for god hedepleje. Hedelyng har godt af hårdhændet behandling og nærige kår – men det er også her, problemerne begynder at vise sig på dronebilledet.

Næringsrigt vådområde

I forlængelse af vandhullet er nye vådområder, som er resultatet af massive regnmængder, hvor vandet ikke længere når at sive ned i jordlagene i løbet af sommeren. De ændrede nedbørsmønstre med

øget mængde og ændret fordeling gør, at området fremstår som en permanent ny lille sø – og i den ser vi blandt andet planten Svømmende vandaks.

Planten vokser i næringsrigt vand og vil sprede sig hurtigt i takt med, at det nye vådområde vokser. Svømmende Vandaks

er registreret i Carsten Mathiesens værk Floraen i Marbæk. Den er naturligt hjemmehørende i søer og moser. Det, at den nu findes på Sjelborg Hede, viser to problemer: Det regner mere på grund af klimaforandringerne, og der er kommet flere næringsstoffer i jorden.

Heden springer i skov

Vi lader dronen flyve rundt langs hedens kant. Vi kan se, at den fredede hede visse steder er ved at springe i skov, hvilket sker helt naturligt, hvis den ikke bliver passet godt nok. Træerne skal trækkes op med rode, helst. Vi ser flere forskellige arter af fyrretræer. Vi ser

En stålorm får varme til sin krop. Stålormen er i virkeligheden en lille øgle. Foto: Øjvind Hesselager

Det sker på egnen fra 18/9 til 12/10 2024 - udvalgte begivenheder

Der er tale om udvalgte begivenheder. Flere af de nævnte arrangementer kan være forbundet med tilmelding og/eller betaling af entré eller krav om medlemskab

- **Ons. 18/9 kl. 9-10:** Vester Nebel Kirke: Gåtur i området. Der bydes på kaffe efter turen
- **Ons. 18/9 kl. 19-21:** IM-Huset, Fyrparken 10: Fra rocker til præst. Foredrag med tidligere kriminel, nu præst, Martin Bentsen. Arr.: Indre Mission Esbjerg
- **Ons. 18/9 kl. 19-22:** Hjerting Kirke: Filmklub: Meter i sekundet. Dansk filmatisering af Stine Pilgaard's bestseller
- **Tor. 19/9 kl. 10-12:** Sædden Kirke: Gang i Gakkelakkerne
- **Tor. 19/9 kl. 12-15.30:** Logehuset: Frokost for kvinder. Tove Ditlevsens barndom på Vesterbro, foredrag v/ præst Elise Balslev, Bramming. Kun for tilmeldte
- **Tor. 19/9 kl. 14-16:** Hjerting Kirke, konfirmandlokalet: Tre jyske tenorer
- **Sogneeftermiddag med Johs. Nørregaard Frandsen, prof. emeritus ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet, Odense**
- **Tor. 19/9 kl. 19-22:** Bryndum Kirke, Sognegården: De bøjede hoveders tid. Foredrag om børn og skærmforbrug v/Kirsten Dal
- **Wellendorph, medieforsker og forfatter**
- **Tor. 19/9 kl. 19-22:** Hjerting Kirke: Et skæbnevalg i USA. Foredrag v/ historiker og lektor på Syddansk Universitet Niels Bjerre-Poulsen. Arr.: Hjerting Højskoleforening
- **Fre. 20/9 kl. 16:** Guldager Kirke: Bits and Pieces. Koncert m/Anastasiia Kyshkovska og Liam Campbell Kongsbak Larsen
- **Fre. 20/9 kl. 18-21.30:** Hjerting Kirke: Fredagsfamilien
- **Ons. 25/9 kl. 9-10:** Bryndum Kirke: Gåtur i området. Der bydes på kaffe efter turen
- **Ons. 25/9 kl. 17.30-18.30:** Guldager Kirke, Sognehuset i Sønderriis: Offentligt menighedsrådsmøde
- **Tor. 26/9 kl. 18.30-21.30:** Bryndum og Vester Nebel Sogne: Menighedsrådsmøde
- **Lør. 28/9 kl. 10-14:** Hjerting Kirke: Kirke og Naturvandring
- **Lør. 28/9 kl. 16:** Sædden Kirke: Koncert m/Duo Bragi og Lars Colding Wolf
- **Søn. 29/9 kl. 11.30:** Bryndum Kirke: Sogneudflugt. Tilmelding senest 24. september.
 - **Tir. 1/10 kl. 14-16.30:** Bryndum Kirke, Sognegården: Født i Horsens Tugthus. Foredrag v/ Niels Ole Frederiksen
 - **Ons. 2/10 kl. 9-10:** Vester Nebel Kirke: Gåtur i området. Der bydes på kaffe efter turen
 - **Ons. 2/10 kl. 19-21:** Sædden Kirke: Højskolesangften
- **Tor. 3/10 kl. 10-12:** Sædden Kirke: Gang i Gakkelakkerne
- **Lør. 5/10 kl. 12-13.30:** Bryndum Kirke, Sognegården: Lørdagscafé for kvinder
- **Søn. 6/10 kl. 11.30:** Hjerting Kirke: Højskoleudflugt: Min morfars hemmeligheder. Foredrag v/ sognepræst Peter Nejsum, Brønshøj
- **Søn. 6/10 kl. 13.30:** Hjerting Kirke: Højskoleudflugt: Foredrag om maleren Otto Frello v/ John V. Jensen, Varde Museerne
- **Ons. 9/10 kl. 9-10:** Bryndum Kirke: Gåtur i området. Der bydes på kaffe efter turen
- **Ons. 9/10 kl. 16-17:** Sædden Kirke: Bibel Café
- **Ons. 9/10 kl. 18.30-21:** Guldager Kirke, Sognehuset i Sønderriis: Herreklub
- **Tor. 10/10 kl. 17:** Sædden Kirke: Menighedsrådsmøde
- **Tor. 10/10 kl. 17-17.45:** Bryndum Kirke, Sognegården: Højskolesang v/Helle og Kjeld Madsen, Forumlund
- **Tor. 10/10 kl. 17-19:** Hjerting Kirke: Menighedsrådsmøde

ar den det?

Sjælland Hede i Marbæk Plantage er en del af Nationalpark Vadehavet og har stor værdi både som naturtype og som rekreativt område. Foto: Ib Sørensen.

glansbladet hæg, der oprindeligt stammer fra Nordamerika og betragtes som invasiv i Danmark. Carsten Mathiesen fremhæver i sin bog: "Planten er en lyselskende, men dog skyggetålende pionerart, der til stor ærgrelse indtager bl.a. hederne. Her kan den hurtigt og med sit kraftige rodnet etablere sig," lyder det – med denne opfølgning: "... alt i alt er glansbladet hæg meget svær, ja næsten umulig, at slippe af med." Dens hurtige vækst og konkurrenceevne gør den til en trussel for biodiversiteten.

pil. Og vi ser klynger af birketræer. Udover manglende pleje er skovdannelsen også en konsekvens af klimaforandringer og øget tilførsel af næringsstoffer fra atmosfæren og landbruget, der skaber gunstigere forhold for skovvækst. Da vi lander dronen og sætter os på knæ i hedelyngen, kan vi også se spor af det levede dyreliv. En stålorm ligger og suger varme i sandet, så den kan få gang i sin vekselvarmede krop. Stålormen er egentlig i familie med øglerne – og når den er her, må der også være en del insekter.

Problematisk rævelort

Vi ser en rævelort, hvilket indikerer, at der også er bytte for dette dyr – mus, harer – der lever højt i fødekæden. Det er et sundhedstegn. Men når vi roder lidt i lorten, er det tydeligt, at ræven har spist blandt andet glansbladet hæg. I rævens afføring gemmer stenene fra hægens bær sig, og på den måde – og via fuglens afføring – spredes

Et prægtigt syn

Vores tur på heden er slut. En sammenfatning må lyde, at Sjælland Hede set fra oven er et prægtigt syn, der udgør et naturligt hjerte i Nationalpark Vadehavet og det Marbæk, der danner rammen om mange vestjyderes rekreative aktiviteter. Men også, at Sjælland Hede som kulturlandskab er under voldsom forandring på grund af klimaforandringer, næringsstoffer og en forvaltning, der ikke kan nå at bekæmpe de mange spirende planter, der springer ud af plantagen og indtager heden.

Øjvind Hesselager er uddannet cand.comm og studerer til Naturvejleder på Skovskolen under Københavns Universitet. Ib Sørensen er certificeret dronefotograf.

Tekst: Øjvind Hesselager

Sjælland Hede:

- **Størrelse:** Omkring 45 hektar
- **Landskab:** Naturlig hede med sandede jorder og lyng
- **Betydning for miljøet:** Bevarer sjældne hedehabitater, vigtig for biodiversitet
- **Dyreliv:** Vigtig levested for insekter og fuglearter som natravon
- **Naturpleje:** Afgræsning med kreaturer for at forhindre tilgroning

Marbæk Plantage:

- **Størrelse:** Cirka 1.300 hektar
- **Landskab:** Blandet skov, klitter og kystnær natur
- **Betydning for miljøet:** Skaber varieret økosystem med skov, strand og hedeområder
- **Dyreliv:** Levested for rådyr, rovfugle og mange arter af smådyr
- **Friluftsliv:** Populært område for vandring, ridning og naturaktiviteter

Træningsstart mandag
2. september / uge 36

Sæsonplan for 2024/25

HIF-gymnastik

Generelt træner holdene på Hjerting skole, Aura, afdeling Hjerting, Gl. Guldagervej 53, Esbjerg V. Boldspilhal: Adgang fra Gl. Guldagervej – Gymnastiksal: Adgang fra Plantagevej via skolegård

SMÅBØRNSHOLD

Hold	Instruktør	Ugedag	Tid	Sted	Hjælpetræner
Forældre-barn (1-1,5 år) NYT HOLD	Pia	Tirsdag	16.00-16.45	Gymnastiksalen	Bitten
Forældre-barn (1,5-2 år)	Ingrid, Naja	Onsdag	16.00-16.45	Boldspilhallen	Caroline
Haletudser og forældre (3-4 år)	Ingrid, Naja	Onsdag	17.00-17.45	Boldspilhallen	Caroline, Silje, Celine, Sofia
Små frøer (3-5 år)	Malene	Torsdag	16.00-16.45	Boldspilhallen	Lotte, Mia, Dicte, Majse, Signe
Store frøer (5-7 år)	Malene, Anette	Torsdag	17.00-17.45	Boldspilhallen	Lotte, Mia, Dicte, Majse, Signe

RYTME FOR ALLE

Små rytme piger 0.-1. klasse	Sophia, Josefine	Mandag	16.30-17.30	Gymnastiksalen
Rytme piger 2.-4. klasse	Johanne	Onsdag	16.00-17.00	Gymnastiksalen
Rytme piger 5.-9. klasse MULIGHED FOR SAMARBEJDE MED SGI OMKRING SPRING!	Anette	Onsdag	18.00-19.45	Boldspilhallen

RYTME KONKURRENCE

Grand Prix / Gruppe Micro Årgang 2017 og yngre Mini Årgang 2016 og ældre	Helle, Helena, Valentyna	Mandag	16.30-17.30 17.30-18.30	Boldspilhallen	Emilia Sophia, Naja
RSG Micro * Årgang 2017-2019 RSG Mini * Årgang 2015-2016 RSG Rekrut * Årgang 2013-2014		Mandag	16.30-20.00		
RSG Pre-junior * Årgang 2012 RSG Junior Årgang 2010-2011 RSG Senior Årgang 2009 og ældre (kræver udtagelse)	Helle, Valentyna	Tirsdag Fredag Lørdag	16.30-20.00 16.00-19.00 09.00-13.00	Boldspilhallen	Emilia Sophia, Naja
RSG gruppe Årgang 2011 og ældre (kræver udtagelse)	Helle, Valentyna	Onsdag	19.45-22.00	Boldspilhallen	

VOKSENHOLD

Dans dig i form	Bitten	Tirsdag	17.30-18.30	Gymnastiksalen
Yoga	Johanne	Tirsdag	19.00-20.00	Gymnastiksalen
Gymnastik-mix (damer og herrer)	Birthe	Torsdag	16.00-17.00	Hjertinghus
Idræt om dagen	Lisbeth	Torsdag	9.00-11.00	Hjertinghus

Tilmelding kan ske via <http://www.hjertingif.dk/afdelinger/gymnastik/bliv-medlem/>

* Kræver udtagelse og deltagelse på Grandprix. (RSG-træning aftales nærmere med den enkelte gymnast).